

TUDI AMERIKA JE UKINILA ATOMSKE POSKUSE

Mednarodna napetost je iznenada popustila

Rusija se je morala vdati - Od česa je odvisen mir v svetu?

Izredna glavna skupščina Združenih narodov, sklicana na zahtevo Kremlja, da bi javno obsodila Amerikance in Angleže kot napadalce ter jih pozvala, naj takoj umaknejo svoje čete iz Libanona in Jordanije, se je zaključila tako, kot ni mogel nihče pričakovati.

Med seboj sprte arabske države na Srednjem vzhodu, ki so v tej zadevi v prvi vrsti, in lahko rečemo izključno prizadete, so se čez noč pobotale ter predložile glavni skupščini skupno pomirljivo resolucijo, za katero so enodušno glasovale vse v New Yorku zastopane dežele.

Zanjo so glasovali zapadnjaki, zanjo nevtralne dežele in zanjo Sovjetska Rusija s svojimi zavezniki. Moskva je morala to storiti, ker bi bila sicer ostala osamljena ter bi se pri tem močno zamerala še Arabcem, na katere opira, kot vemo, vso svojo protizapadnjaško politiko na Srednjem vzhodu.

POLITIČNA ZMAGA ZAHODA

Soglasen sklep Združenih narodov predstavlja brez dvoma očiten diplomatski uspeh zahodnjakov.

Zakaj? Zato ker v resoluciji ni nikjer videti niti obsodbe Amerike in Velike Britanije niti ni v njej poziva, naj ti deželi brez odlašanja odpokličeta svoje vojaštvo iz Libanona in Jordanije.

Namesto tega so Arabci le predlagali, naj glavni tajnik Združenih narodov Dag Hammarskjöld posreduje ter naredi potrebne korake, da »olajša umik tujih čet iz obeh imenovanih dežel. Rok, do katerega morajo vojak bitti odpoklicani, ni bil določen, čeprav vemo, da se Amerikanci in Angleži že pripravljajo na odhod.

Od kod nenadna popustljivost in pomirljivost Gamal Naserja in drugih arabskih držav?

Prvi vzrok je v tem, da je Srednji vzhod pri prodaji svoje nafte, kot smo že pisali, popolnoma odvisen od Evrope. Petroleja, od katerega žive, Arabci ne morejo prodati niti Ameriki niti Sovjetski Rusiji. Zato Arabcem ne gre v račun, da se danes popolnoma sprejo z zapadom.

Razen tega je Eisenhower predlagal, naj se ustanovi za gospodarsko podpiranje arabskih dežel velik mednarodni sklad, ki naj ga upravljajo Arabci sami, četudi je jasno, da bodo v sklad skoro ves denar prispevali Amerikanci!

Naser se je odločil, da sprejme ameriške dolarje, in je postal zato pomirljiv. Moskvi ni preostalo drugega, kot da se s tem dejstvom prijazni ter tudi ona glasuje za arabsko resolucijo.

JEDRSKA RAZSTRELJEVANJA

Drugi važen dogodek, ki je pretekli teden presenetil svet, je uradno naznanilo Amerike, da bo tudi ona ustavila z 31. oktobrom vse atomske poskuse, kot so to storili meseca marca že Rusi.

Enako obvezo so vzeli nase Angleži, četudi po daljšem obotavljanju, ker Velika Britanija na področju atomske znanosti ni še dosegla Amerike in Rusije ter bi zato prav rada nadaljevala s poskusi. Francija se ni še priključila ameriško-angleškemu predlogu, ker hoče De Gaulle za vsako ceno prej razstreliti prvo francosko bombo v puščavi Sahari ter s tem vključiti svojo domovino v število atomskih velesil.

Zdi se pa, da Francija ne bo mogla hoditi dolgo časa svojih potov, temveč se bo morala na kak način sporazumeti s svojimi zapadnimi zavezniki. Tudi ona se bo morala odpovedati jedrskim razstreljevanjem, če se jim bodo vse druge države.

Amerika in Velika Britanija sta izjavili, da ustavita jedrske poskuse za dobo enega

Gre za obstoj vsega človeštva

Jedrska razstreljevanja se potemtakem lahko ustavijo, ne da bi se bilo treba kaki državi podpisnici bati katerekoli zahrbtnosti in prevare.

Da se stvar uresniči, je sedaj odvisno samo od politikov. Za to ni nič drugega potrebno, kot da državniki sprejmejo od znanstvenikov svetovano nadzorstvo nad svojimi ozemlji.

Navaden človek se čudi, zakaj bi se to ne dalo ostvariti. Zakaj naj bi se državniki upirali nadzorstvu? Če pošteno mislijo in delajo, nimajo ničesar skrivati, vsakdo lahko svobodno gleda in nadzoruje njihovo delovanje.

To bi moralo veljati še prav posebno za jedrska razstreljevanja, o katerih so znanstveniki na vsem svetu dognali, kako pogubno lahko okužijo s svojimi izžarevanji ozračje, zemljo in vodo ter ogrožajo do temeljev človeško zdravje sedanjih in prihodnjih rodov. Tu ne gre za nevarnost, ki grozi le temu ali drugemu narodu, temveč vsemu človeškemu rodu, ravno tako komunistom kot protikomunistom. Skupna korist vsega človeštva zatorej terja, da se popolnoma ustavijo atomska razstreljevanja.

ALI JE ATOMSKO OBOROŽEVANJE

— GREH?

Ker pomenijo jedrski poskusi ogroževanje obstoja vsega človeštva, se s tem vprašanjem zadnji čas ne ukvarjajo samo priro-

leta, zahtevata pa od Rusije, naj se po 31. oktobru skliče čimprej mednarodno zborovanje, na katerem je treba razpravljati in sklepati o stalni prekinitvi razstreljevanj.

RAZSODBA ZNANSTVENIKOV

Drugi važen pogoj, ki ga stavijo Amerikanci in Angleži, pa je, da naj se na raznih delih zemlje razmesti potrebno število znanstvenih opazovališč, s katerimi bo mogoče zanesljivo nadzorovati vestno in pošteno izvajanje mednarodne pogodbe. Za vsako ceno je treba preprečiti, da bi ta ali ona država delala tajne poskuse ter s tem pognala narode v globoko medsebojno nezaupanje in v še hujšo tekmo atomskega oboroževanja, ki bi je ne bilo mogoče več ustaviti.

Tako nadzorstvo je izvedljivo, kot so nesporno dognali in dokazali znanstveni zastopniki zapada in vzhoda po 7-tedenskih posvetovanjih v Ženevi. Dne 21. avgusta so objavili izčrpno poročilo, ki je v tem pogledu razpršilo slednji dvom.

doslovni in medicinski učenjaki, marveč tudi moralisti in bogoslovci.

V Nemčiji in Švici so priredili zastopniki raznih Cerkev zborovanja, na katerih so postavili na dnevni red vprašanje, ali je kristjanu sploh dovoljeno sodelovati pri pripravljanju morebitne bodoče atomske vojne.

Protestanti so pod vplivom svojega od Hitlerja preganjanega voditelja Niemöllerja prišli do zaključka, da je že »pripravljanje« bodoče atomske vojne brezpogojno »greh zoper Boga in bližnjega«, pri katerem ne bi smela nobena Cerkev in noben kristjan sodelovati.

Že izdelovanje jedrskega orožja je po njihovem nemoralno in zategadelj — greh.

Iz tega sledi, da bi kristjani morali s stankami onemogočiti državam jedrsko oboroževanje, pa naj se zgodi karkoli, da bi se morali upreti vojaški službi v atomsko oboroženih armadah in tako dalje.

KATOLIŠKI NAZORI

Druga struja protestantov pa ni tega mišljenja. Obenem s katoličani meni, da kristjan jedrskega oboroževanja ne more in ne sme v vseh primerih in okoliščinah obsojati. Zavedati se mora namreč, da kristjani s svojo zahtevo po brezpogojni odpravi jedrskega orožja lahko vplivajo kvečjemu na polovico človeštva, medtem ko se druga polovi-

NOVICE Z VSEGA SVETA

ODGOVOR ALŽIRSKIH VSTAJNIKOV

Medtem ko se general De Gaulle nahaja na obsežnem potovanju po afriških francoskih posestvih, da bi jih prepričal, naj glasujejo za bodočo preureditev Francije in z njo združenih prekomorskih dežel, je v noči od nedelje na ponedeljek prišlo v Franciji sami do dogodkov, ki so izzvali silno globok odmev po vsem svetu.

Alžirsko narodnoosvobodilno gibanje, ki ima mnogo pristašev tudi med stotisoči v Franciji zaposlenimi alžirskimi delavci, je hotelo dati svetu na znanje, da zahteva popolno neodvisnost svoje domovine ter ne mara, da bi bila enostavno vključena v Francijo, kot to želi in predlaga De Gaulle.

In tako se je zgodilo, da so Alžirci prvič v zgodovini prenesli svoje krvave borbe na ozemlje Francije same.

V imenovani noči so izvršili na ozemlju matične države številne težke atentate na skladišča orožja in bencina.

Francija v plamenih

Najprej so v Parizu naskočili glavni sedež policije, ubili tri stražnike in zažgali veliko množino tam hranjene nafte. To se je zgodilo ob 2. uri po polnoči.

Slični napadi na skladišča so bili izvršeni istočasno v okolici Pariza, v mestih Marseillu, v lukah La Nouvelle, Port — Jérôme, Cap Pinède, Frontignan, La Mède in Ayalade-su, v bližini Nizze in tako dalje.

Nad Marseillom so plavali tako gosti oblaki dima, da je prebivalstvo bežalo iz mesta ter iskalo zatočišča v okoliških hribih.

Vlada je takoj mobilizirala vso policijo in orožnike in poklicala na pomoč čete ognje-gascev, da zaduše nastajajoče požare.

V napadih je bilo uničenih na milijone in milijone litrov nafte, nekaterih požarov pa sploh ni bilo mogoče zatreti in so zato goreli vso noč do ponedeljka.

Ko se bo De Gaulle vrnil v domovino, bo najbrž sam spoznal, da Alžircev ni mogoče zlahka ukrotiti, kakor si je začetkoma zamisljal.

Če hoče imeti v Alžiriji mir, se mora spoznameti predvsem z voditelji narodnoosvobodilnega gibanja, ki so pravi in resnični gospodarji uporne dežele.

STRELA V CERKVI

V torek ponoči je v cerkev sv. Ignacija na Travniku v Gorici udarila strela, ki je zadelo streho in zažgala več tramov v stropu svetišča. Cerkovnik je nemudoma poklical na pomoč ognjegasce, katerim se je posrečilo udušiti v eni uri požar. Ogenj je uničil 5 tramov, ki jih bo treba nadomestiti.

SRAMOTA AMERIKE

Zvezna država Arkansas je te dni sprejela zakon, ki podeljuje zloglasnemu guvernerju Faubusu v Little Rocku pravico, da sme zapreti vsako državno šolo, raje kot bi dovolil princem skupni pouk s belokožci.

Z zakonom je Faubus spet izzval Eisenhowerja in osrednja oblastva v Washingtonu.

Ravno tako predrzen kot Faubus je tudi guverner Griffin v državi Georgii, ki je te dni izjavil, da bi tudi on raje zaprl šole, kot pustil vanje črnske otroke. — Prava sramota za napredno Ameriko.

TITO NA PRIMORSKEM

Predsednik republike maršal Tito je te dni obiskal prvič Goriško. S spremstvom se je peljal po prelepi Soški dolini in ustavil v Novi Gorici, nekaj metrov od italijanske meje. Tu si je v Kronbergu ogledal ondotno tovarno pohištva. Iz Gorice se je vrnil na istrski otok Brioni.

ČEZ REKO SILL

Najvišji most v Evropi pojde preko soteske reke Sill v bližini Innsbrucka na Tirolskem. Visok bo 180 metrov, dolg pa 700. Po njem bo izpeljana nova avtomobilska cesta iz Kufsteina proti Brennerju, do meje Italije in Južne Tirolske.

FIGL NA JUŽNEM TIROLSKEM

Avstrijski zunanji minister Leopold Figl je 24. avgusta v naglici obiskal Sterzing na Južnem Tirolskem. Ko si je ogledal kraj, se je preko Brennerja vrnil v Avstrijo.

SILNO DEŽEVJE

Kakor vsako leto je začel v Indiji proti koncu avgusta divjati poletni monsun, to je neka vrsta vetra, ki prinaša s sabo obilo dežja in velikanske poplave. Letos je v Bengaliji ogroženo od povodnji nad pol milijona ljudi. Na tisoče hiš je voda že odnesla in prebivalci beže na gorske višine. Uničena je tudi večina pridelkov.

»SE VRNEM KMALU«

L. 1905 se je neki Peter Tuzzi iz okolice Milana poročil. Po dveh letih je nekega jutra vzel kolo in rekel: »Imam opravka v mestu in se kmalu vrnem«. Čakali so nanj zaman. Po 5 letih je neki izseljenec rekel, da ga je videl v Argentini, nato ni bilo več nobene vesti o njem.

Oni dan je pa vaški župan dobil od Petra pismo iz neke argentinske bolnišnice, v katerem po 51 letih sprašuje, kaj je z družino. Žena mu je poslala fotografijo otrok in vnukov, videli se pa najbrž ne bodo nikoli več.

MAMILA

Pri Združenih narodih imajo poseben odsek, ki se bori proti tihotapljenju in uživanju mamil, kot so opij, hašiš in heroin. Ugotovljeno je, da se z njimi zastruplja redno nad 20 milijonov ljudi na svetu, samo v Sredozemlju ga razpečajo vsako leto okoli 1500 ton. Razvada je ukoreninjena bolj na vzhodu, medtem ko se Evropejci raje natreskajo z vinom, da pozabijo na tegobe življenja.

DIPLOMATSKI NOGOMET

Odkar se je končala meščanska vojna, v Indoneziji nimajo velikih političnih skrbi. To se vidi že po tem, da so v prestolnici Džakarti priredili nogometno tekmo med ministri in tujimi diplomatskimi predstavniki. Tekma je privabila mnogo gledalcev. Zmagali so diplomati.

POVRŠNOST NI DOBRA

To je preizkusil na lastni koži mehanik Avgust Papp, ko se je vračal z vlakom iz Zapadne Nemčije v sovjetsko področje. Kot mnogi drugi si je tudi on kupil novo obleko. Malo pred mejo je mož šel na stranišče, slekel stare hlače in jih vrgel skozi okno v temno noč. Nato je odprl zavoj z novo oble-

ko. Toda, o joj, Avgust bi bil skoro omedlel. Prodajalka mu je pozabila dati hlače v škatlo.

Tako je Avgust sedel na stranišču z dvema jopičema in — brez hlač. Miličnik ga je iz stranišča odpeljal v zapor.

SREČA JE PRIPLAVALA

Pred nekaj tedni se je gospod Wurn iz San Franciscosa sončil na obali. Kar ugleda, kako vržejo valovi prav pred njegove noge steklenico. Ko jo je odmašil, je našel v njej listek z oporoko: »Vse svoje imetje zapuščam srečnemu najditelju te steklenke in svojemu odvetniku Barry Cohenu, vsakemu pol«. Podpisan je bil Dasy Aleksander, dneva se je glasila 20. junija 1937.

Dasy je bil sin tovarnarja šivalnih strojev Singerja in je zapustil premoženje v vrednosti 12 milijonov dolarjev.

OTROŠKA OHROMELOST

Proti otroški paralizi je izumil, kot znano, Amerikanec dr. Salk zdravilo, ki ga vbrizgajo holniku, a ne učinkuje zanesljivo v vseh primerih. Ruski profesor Smorodincev je na svetovnem kongresu zdravnikov v Stockholmu izjavil, da je ameriški zdravnik dr. Albert Sabin zdaj izumil znatno boljše lek, katerega so Rusi preizkusili v Leningradu na 1.200 otrocih »s sijajnimi uspehi«. V nekaj letih, je rekel Smorodincev, bo otroška paraliza zginila s sveta. Priznal je, da so Amerikanci v tej stroki vodilni.

POGANSKI NACIONALIZEM

Zadnja številka Kat. glasa je priobčila uvodnik: Poganški nacionalizem, v katerem je rečeno, da je ta nacionalizem »razen komunizma ena izmed največjih zablod našega časa«, katero so papeži že ponovno obsodili.

Predstavniki Kršč. demokracije naših krajev — pravi list —, ki bi morali prvi papeževe nauke udeleževati v »javnem in zasebnem življenju«, so pa sami privrženci poganškega nacionalizma, kot pričajo težke krivice, s katerimi bijejo po slovenski manjšini in zlasti po naših bratih v Beneški Sloveniji.

»Svoj nekrščanski, poganški nacionalizem je jasno dokazala«, piše časnik — tudi tržaški poslanec Giacomo Bologna že ob prvem nastopu v parlamentu.

Udarci po lastni glavi

Z uvodnikom se mi seve popolnoma strinjamo, saj smo sami že zdavnaj enako pisali ter prvi Bolognev govor obsodili.

Obsodili že tedaj, ko je Kat. glas znal o g. Bologni povedati le to, kako »pametno« je govoril o Slovencih v parlamentu.

Še neverjetneje pa je, kako se morejo gospodje danes zgražati nad tukajšnjimi demokristjanskimi poganškimi nacionalisti, medtem ko so v istem listu za zadnjih volitev javno pozivali slovenske katoličane, naj podprejo svoje narodne sovražnike.

Ali se msgr. Močnik in tovariši prav resne zavedajo, kako je vsak stavek iz zadnjega uvodnika težek udarec, treskajoč po njihovih glavah?

Kar so zagrešili nad svojim narodom, se sicer ne more več pozabiti, toda če uvidevajo svoj greh in priznavajo pravilnost naše politike, to le pozdravljamo, upajoč, da se ne bodo nikoli več spozabili ter agitirali za protislovenske, nekrščanske, poganške laške nacionaliste ter s tem sramotili sebe in čast svojega naroda!

SPET POD SEVERNIM TEČAJEM

Pred dnevi je v norveško pristanišče Bergen dospela ameriška atomska podmornica Skate, ki se je prav tako kot pred kratkim Nautilus pod ledeno skorjo severnega tečaja srečno prebila iz Tihega v Atlantski ocean. Vožnja je bila tembolj zanimiva, ker je podmornica v bližini severnega tečaja mogla kar dvakrat izpluti. Prvič se je to zgodilo, ko so mornarji po 90 km dolgi plovbi iznenada ugotovili, da nad njimi ni ledu in se podmornica lahko dvigne na površje. Znašla se je sredi jezera, vsenaokrog obdanega od ledenih gor. Mornarji so bili nemalo presenečeni, ko so 100 m daleč zagledali velikega belega medveda, ki je začudeno buljil v železno pošast.

Po kratkem odmoru se je podmornica spet potopila in krenila proti severnemu tečaju. Po 80 km dolgi poti je iznova lahko izplula, ker nad njo ni bilo ledu. Mornarje je tedaj čakalo novo, izredno doživetje. Na velikanski ledeni ploskvi so zazrli ameriško zastavo, nekaj traktorjev in radijske antene, iz česar so sklepali, da morajo tam biti človeška bitja in morda celo — rojaki!

Kaj kmalu so ugotovili, da je to ameriška znanstvena postaja Alpha.

Podmornica je hotela pred povratkom v domovino pristati na Danskem, toda tamkajšnja oblastva so se temu uprta, ker so se bala, da bi ladja mogla eksplodirati in razširiti smrtonosne žarke po vsej deželi.

KRESNICA NAD VIDMOM

Videmčani so več tednov opazovali, kako švigne vsak večer okrog 7. ure silno svetel predmet preko Furlanije. Za njim so pletela tudi vojaška letala na reakcijski pogon in ga od daleč fotografirala. Zračunali so, da dirja v višini 450 kilometrov in z velikansko brzino.

Znanstveniki menijo, da utegne biti svetli predmet, ki mu pravijo kresnica, ostanek kakega sputnika.

MEDNARODNI KONGRES ŠOLNIKOV

Mednarodnega kongresa šolnikov, ki je bil v Rimu od 31. julija do 7. avgusta, se je udeležilo 300 odposlancev iz 15 držav, med njimi tudi predstavniki Azije in Afrike. Italijo sta zastopala predsednik Vsedržavne zveze šolnikov prof. Mario Gliozzi in g. Michelangelo Simoni.

Najvažnejše je bilo morda poročilo, ki ga je imel kanadski odposlanec Patterson. Ta je ugotovil, da je število šolnikov skoro v vseh državah tako na zahodu kot na vzhodu prepičlo. Poudaril je, da se to dogaja, ker so šolniki v primeri z drugimi poklici gmotno zapostavljeni. Kot primer je vzel plače sodnikov.

Država, ki nekaj da na svoj ugled in zares z ljubeznijo skrbi za svoj naraščaj in svojo bodočnost, bi morala s primernimi zakoni takoj poskrbeti, da se ugodni zahtevi, ki jo je iznesel kanadski odposlanec, ko je dejal: »Nujno je potrebno, da se povečajo ugled in plače šolnikov. Javnost in vlade imajo dolžnost, da to izvedejo«.

V Novem listu smo že večkrat poudarili, da se kultura držav in narodov meri prav na osnovi ugleda, ki ga šolnik uživa v javnosti, ter na podlagi njegovega gospodarskega položaja. V prihodnji številki pa spregovorimo še nekaj besed predvsem o ugledu in življenjskem položaju italijanskega šolnika.

NOVICE

NOVI UMETNI MESEC

Amerikanci so v nedeljo izstrelili nov umetni mesec — Explorer V —, ki je sicer srečno odletel v vesolje, a se ni začel vrteti okoli zemlje, kar pomeni, da se je poskus ponesrečil.

Umetna luna je tehtala 17 kg ter imela obliko havbice. Obdana je bila od precejšnje plasti svinca, ki naj bi jo zaščitil pred radioaktivnimi žarki.

Po dosedanjih poskusih so namreč izračunali, da se tisoč km od zemlje začne izredno močno radioaktivno področje, ki ga je treba natančno preučiti, preden se znanstveniki odločijo, da pošljejo v vesolje človeka. Radioaktivni žarki so tam tako močni, da bi nemoteno prešli skozi 1,6 mm debelo plast svinca. Amerikanci so morali poskus odložiti na poznejši čas.

ORJAŠKI MOST

V Italiji nameravajo zgraditi most čez mesinsko morsko ožino. Predloženih je bilo več načrtov, med katerimi bo zmagal najbrž tisti inž. Steinmanna, ki predvideva skoro tri kilometre dolg most na loke. Visok bi bil toliko, da bi lahko plula pod njim tudi največja ladja. Orjaškemu načrtu so seve tudi primerni stroški, namreč 100 milijard lir.

NA OBISK

Na veliki šmaren je prišel na obisk v furlansko vas Moraro 53-letni Romano Silvestri. Pripeljal se je na kolesu 650 kilometrov daleč iz Nürnberga v Nemčiji. V dveh dneh je še z enim spremljevalcem prevozil alpske prelaze in je točno na svoj rojstni dan trčil kozarec rujnega s prijatelji v Moraru. Prava furlanska korenina!

TRINAJST MILIJARD

Zadnje čase se je po Italiji zelo razpaslo med mladimi in starimi igranje na avtomatični biljard, ki ga Amerikanci imenujejo »flippers«. Po kavarnah v državi jih je razmeščenih nad 15.000. Igralska strast je lansko leto izvlekla mladini iz žepov kar 13 milijard.

Mednarodna napetost je iznenada popustila

(Nadaljevanje s 1. strani)

ca za njihove opomine in pozive prav nič ne briga.

Ta del držav seveda želi, da bi se razen njih vsi drugi narodi razorožili. One naj bi pa s svojim jedrskim orožjem imele popolno vojaško premoč, podjarmile v ugodnem trenutku ostali svet ter ga oropale slednje svobode!

Kristjani, ki slepo podpirajo absolutno ukinjenje jedrskega oboroževanja, delajo torej nehoti v korist prihodnjih napadalcev in zaslužnjevalcev svobodnega sveta in ogrožajo obstanek lastne vere.

DOLŽNOST OBRAMBE

Po krščanskem pojmovanju je mir sad pravičnosti. Kdor hoče resničen in trajen mir, se mora torej boriti za pravičnost in pobijati krivico. Odprava jedrskega orožja, zlasti če jo izvede samo del človeštva, sama na sebi ne more še zajamčiti miru med narodi.

V padovanski pokrajini je policija izdala odlok, s katerim je od 31. decembra dalje ta igra prepovedana.

ALBANSKI KRALJ

Pred kratkim je v Hamburgu umrl 87-letni Oton Witte, cirkuški glumač s potujočo cigansko družbo, leta 1913 pa je bil za pet dni albanski kralj Oton I. Albanija je namreč tedaj dosegla neodvisnost ter ponujala krono turškemu princu Halim Eddinu. Prav takrat se je Witte s svojo cirkuško družbo nahajal v Tirani. Kupil si je belca, nadel čudovito načičkano uniformo in je prijezdil s spremstvom v Tirano kot novi albanski kralj. Vse ga je navdušeno sprejemalo, zbral si je telesno stražo in harem, delil odlikovanja na levo in desno in se sploh obnašal kot pravi kralj. Peti dan zvečer sta pa prijezdila v prestolnico dva sla, poslana od pravega princa. Witteju je postalo vroče. Preoblečen v berača jo je ponoči popihal.

Po svetu

Francija — Neka francoska tovarna je pričela izdelovati poseben kompas. Igla ne kaže proti severu, temveč proti — Meki. Priprava je namenjena muslimanom, ki morajo opravljati vsakodnevne molitve tako, da se obrnejo proti svojemu svetemu mestu. Tovarna je prejela že toliko naročil, da je njena proizvodnja za dve leti vnaprej razprodana.

Amerika — V kalifornijsko mesto Fresno je zaradi nepredvidene ovire prispel brzec z 18-minutno zamudo. Zvedelo se je, da je strojevodja med vožnjo tako močno zakašljal, da mu je padla iz ust proteza. Ustavil je vlak in poiskal na progi umetno zobovje.

Avstrija — Na Dunaju je pred kratkim izšel list brez imena. Na prvi strani, kjer bi moralo biti ime, je bilo natiskano pojasnilo: »Ime so nam zaplenili«. Skupina časnikarjev, ki se je bila ločila od lista Bild Telegraph, je začela izdajati časnik Bild Telegram. Matični list se je temu z uspehom uprl. Ker časnikarji niso hoteli spremeniti naslova, je list šel v tisk brez imena.

»Obstoje dobrine«, je rekel papež Pij XII., »ki so za človeško sožitje tolike važnosti, da je njihova obramba pred krivičnim napadom popolnoma upravičena. Narod, ogrožen od krivičnega napada, ali ki je že žrtev takega napada, ne more, če hoče ravnati krščansko, ostati spričo tega nedelaven in brezbrizen«.

Te duhovne vrednote, med katere spada na primer tudi pravica naše manjšine do obstoja in svobode, so dragocenejšje kot življenje, ki ga morejo ogrožati vodikove bombe. Mir v svetu bo torej zajamčen šele tedaj, ko bodo vsi narodi in državniki priznavali kot skupni cilj in merilo človeškega sožitja te duhovne vrednote, brez katerih se ljudje in narodi, kakor nas skušnja uči, spremene v navadne živali.

Vse dotlej, dokler tega ne dosežemo, je pa naša dolžnost, da se pred nasilneži in krivičniki branimo. Nov dokaz, da je mir med narodi odvisen v prvi vrsti od morale in njenih večnih zapovedi!

Tržaškega

OBČINSKE VOLITVE V TRSTU

Podprefekt Pasino je v ponedeljek izdal odlok, da bodo volitve v tržaški mestni svet v nedeljo, 12. oktobra. V seznamih je vpisanih 209 tisoč 681 volivcev, porazdeljenih na 348 volišč.

Doslej ni sicer še znano, koliko strank se bo udeležilo glasovanja, vendar se zdi, da bo vloženi 13 kandidatnih list. Pri zadnjih volitvah leta 1956 je bilo 11 list, tržaški neodvisneži pa so bili od glasovanja izključeni. Od tedaj so se tržaški fašisti razklali v dvoje in so tudi med neodvisneži nastale razprtije, iz česar se lahko sklepa, da bodo obe politični skupini predložili kar 4 kandidatne liste. Skoraj gotovo pa je, da bo to pot od glasovanja odpadla lista Gospodarskega gibanja (MEN), ki je v zadnjem občinskem svetu imela 2 svetovalca.

OB IMENOVANJU NOVEGA OBČINSKEGA ZDRAVNIKA

Tržaška prefektura je pred dnevi razglasila izid natečaja za mesto stalnega zdravnika v devinsko-nabrežinski, zgoniški in repentaborski občini, katere so, tudi kar zadevo to službo, združene v posebnem konzorciju. Na to mesto je bil imenovan dr. Delami, dosedanjí občinski zdravnik v neki občini videmske pokrajine.

Na prvi pogled se zdi, da gre za preprosto upravno zadevo, o kateri bi mogel kdo celo trditi, da je prav, če so jo oblastva po več ko 5 letih rešila. V resnici pa ni tako. Kdor ima namreč količkaj čuta za pravičnost in le nekaj narodnega ponosa, nikakor ne more mirno pristati na imenovanje dr. Delamija za rednega zdravnika, in sicer iz naslednjega preprostega vzroka: mož ne obvlada jezika ogromne večine prebivalcev treh kraških občin!

Že ko je bil leta 1953 razpisan natečaj, so nabrežinsko županstvo in slovenske politične organizacije od oblastev terjale, naj se od kandidatov za važno službo brezpogojno zahteva znanje italijanskega in slovenskega jezika! Toda tako zavezniki kot njihovi nasledniki so to utemeljeno zahtevo vseh Slovencev kratkoma prezrli.

To pot se oblastva ne morejo izgovarjati, da se natečaja niso udeležili zdravniki, ki bi obvladali oba jezika. Kajti od štirih kandidatov, ki so v maju 1957. leta polagali izpite, govorita kar dva, dr. Stare in dr. Posarelli, tudi slovenski.

Doslej sicer še ne vemo, kako o tej zadevi sodijo vodstvo konzorcija in predstavniki prizadetih občin, vendar mislimo, da bi ne smeli tega imenovanja mirno vzeti na znanje. S tem bi namreč prostovoljno pristali na teptanje načela narodne enakopravnosti ter bi konec koncev bili soodgovorni, da se njihovi slovenski občani ne bodo mogli v bodočnosti pogovoriti v materinem jeziku niti z zdravnikom, ki ga sami plačujejo.

In končno še nekaj, da ne bo nesporazumov: mi nimamo nič proti dr. Delamiju, ki je prav gotovo dober zdravnik in pri vsej tej zadevi nima krivde. Njegovega imenovanja ne odobravamo samo zato, ker smo zvedeli, da ne zna jezika prebivalstva.

dl.

SEMPOLAJ

Hude posledice toče

V torek zjutraj je po Sempolaju in bližnjih vaseh klestila toča, ki je povzročila mnogo škode na poljskih pridelkih, zlasti na trtah. Čeprav zdaj ni še mogoče natančno ugotoviti škode, računajo, da je v Sempolaju uničenih okrog 30 odstotkov grozdja, v bližini Praprota pa celo 70 odstotkov.

Kmetje so potrti, ker so si od letošnje vinske letine mnogo obetali, a jim je zadnja ujma prekrizala vse račune. Pomisliti je treba, da je vinski pridelek že dve leti zaporedoma znatno okrnjen, poleg tega pa so kmetje imeli letos izredno slabo letino sena, kar bodo občutili zlasti pozimi.

Glede na vse te nesreče nastane sedaj vprašanje, ali bodo naši kmetovalci sploh mogli plačevati davke, ki so jih oblastva prav ta mesec kar podvojila!

KAM SEDAJ?

Ko smo bili na tem, da zaključimo list, so nam iz Štivana sporočili, da ho v soboto odpuščenih z dela 36 delavcev, zaposlenih pri gradnji tamkajšnje tovarne papirja. Napovedali so obnem, da enaka usoda čaka za teden dni nadaljnjih 70 ali 80 delavcev.

Razumljivo je, da so mnogi izmed odslovljenih delavcev zatrdno upali, da bodo v tovarni našli stalno zaposlitev. Zato so danes silno razočarani in zaskrbljeni za bodočnost. Poleg tega se čutijo zapostavljene, ker, kot nam zatrjujejo, nikakor ni res, da bi ne mogli z uspehom opravljati službe v tovarni, češ da niso za to strokovno usposobljeni. Podjetje je namreč doslej za stalno namestilo povečini osebe, ki imajo enako strokovno usposobljenost kot odpuščeni delavci. Zakaj se to dogaja in kdo je za to odgovoren?

Naš list seveda ne ho nehal zahtevati, naj se v tovarni zaposli predvsem domača delovna sila, šele nato delavci iz ostalih pokrajin.

ZA KMETOVALCE

Kmetijsko nadzorništvo sporoča, da je še vedno v teku razdeljevanje nakazil za nakup posebne krmne mešanice po znižani ceni. Nakazila se lahko dvignejo pri Kmetijskem nadzorništvu (Urad za živinorejo) v Trstu, ul. Ghega 6/I., in sicer vsak delavnik od 8.30 do 12.30.

Ker smo na Krasu imeli letos izredno slabo letino sena, priporočamo živinorejcem, naj to mešanico gotovo kupijo. Tisti kmetovalci, ki so jo že krmili živini, so z njo povsem zadovoljni. Povedali so nam, da so krave imele več mleka in da je mleko imelo več maščobe. Z uvajanjem mešanice se bodo kmetovalci obnem privadili smotrnejši krmili živino, kar je pravzaprav cilj, ki ga z razdeljevanjem nakazil hoče doseči Kmetijsko nadzorništvo.

SÓLSKO OBVESTILO

Ravnateljstvo Slovenske nižje trgovske strokovne šole v Trstu, Piazzale Gioberti 4, sporoča, da se vpisovanje za šolsko leto 1958/59 prične 1. septembra in traja do vključno 25. s ptembra.

Tajništvo je odprto vsak delavnik od 10.-12. ure. Popravni ter nižji tečajni izpiti se pričnejo 8. septembra po razporedu, ki je objavljen na oglasni deski zavoda.

CESTITAMO!

V soboto, 23. avgusta, sta se poročila ing. Zdenka Vodopivec in dr. Boris Tomažič, profesorja na slovenskih srednjih šolah v Trstu.

Novoporočencema iskreno čestitavo in voščijo mnogo dobrega prijatelji in kolegi! Voščilom se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Virgilu Ščeku v spomin

Ko je Šček spoznal, kolikega pomena je za obstoj in bodočnost našega naroda pod Italijo vsestranska in temeljita organizacija, je zbral vse sile, da poskrbi organizacijam tudi potrebne ljudi. Zavedal se je namreč, kako je ves uspeh in napredek organizacijskega dela odvisen v prvi vrsti od oseb, sposobnih da to delo uspešno in požrtvovalno vodijo.

Tu se je izkazala v Ščeku izredna lastnost, ki jo je izpričal že v svojih dijaških letih. Pri izbiranju somišljenikov in sodelavcev ni gledal toliko na njih število, temveč predvsem na njih nadarjenost in značaj.

V dijaško organizacijo je skušal spraviti zlasti fante, ki so se po tej ali oni lastnosti odlikovali pred sošolci. Ščeku ni bilo glavno, v

3. Dr. E. BESEDNJAK

čem prvačijo, temveč da le segajo čez povprečje, ker se je zavedal, da bodo, če so sposobni, prav gotovo na tem ali na onem področju organizacije koristni in dragoceni.

Tako se še spominjam, kako je Virgil poskrbel, da je v Dijaško zvezo v Gorici vstopil poznejši operni pevec Mario Šimenc. Ko je Šček ugotovil, da je Šimenc glasbeno nadarjen, je stopil k njegovim staršem in ni miroval, dokler nisu fantu dovolili, da se je vpisal v našo dijaško organizacijo. In res je bil Šimenc kaj kmalu kot igralec in pevec dragocen delavec v gledališkem in glasbenem odseku Dijaške zveze. Pozneje je Šimenc postal znan, kot vemo, tudi onkraj meje ožje domačije.

ZBIRANJE SODELAVCEV

Istega načela se je Virgil dosledno držal pri iskanju sotrudnikov tudi po koncu prve svetovne vojne, ko je pod Italijo stopil na vodilno mesto v našem javnem življenju.

Pri srcu mu je bila, kot smo že pisali, zlasti dobra gospodarska organizacija naše manjšine. Okrepiti in razviti se mora v prvi vrsti že obstoječe združništvo. Tudi za to delo so pa bili potrebni mladi, sposobni ljudje, katerim naj se zagotovi gospodarski obstanek na domači zemlji.

Ščekova pozornost je padla takoj na mojega sošolca Josipa Rustjo, ki je še študiral poljedelstvo na dunajskem vseučilišču. Kot dijaku mu je že prigovarjal, da se mora po končanih naukih brezpogojno vrniti v rodne kraje. In res ga je prepričal.

Inž. Josip Rustja je najprej šel v Trst, kjer je deloval v Delavskih zadrugah ter organiziral zlasti mlekarstvo, nato se je preselil v Gorico in postal urednik glasila Zadrugne zveze, Gospodarskega lista. Ta Ščekov sodelavec živi še danes v Gorici in s svojimi strokovnimi nasveti neizmerno koristi kmetovalcem vse dežele.

Ravno tako kot inž. Rustjo je Virgil spravil v Gorico agrarnega inženirja Franca Pegana, ki je bil tedaj v Bosni upravnik posestev nadškofa Stadlerja. Tudi njega je Virgil prepričal, naj se vrne domov ter posveti svoje sile ondodnemu ljudstvu.

Inž. Pegan je začel pisati v naše strokovne liste, nastopal na kmetijskih strokovnih tečajih ter bil istočasno vodja Katoliške knjigarne v Gorici.

FILIP TERČELJ

Zares neverjetno, koliko ljudi je spravil Šček v službo naroda in jim pomagal do gospodarskega obstoja!

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

STRAHOTNO NEURJE

Ob štirih zjutraj v torek se je razbesnilo strahotno neurje nad Gorico in njeno okolico. Zlasti v Pevni do kostnice na Oslavju, v Podgori, Ločniku, na Solkanskem polju in v Solkanu pa tudi v Gorici sami, posebno pa še v Sv. Roku, je toča poklestila polja in vinograde. Bojimo se, da je toča tudi še drugod na Goriškem in morda tudi v Beneški Sloveniji razsajala.

Pričakujemo, da bo vlada povsod tam, kjer so kmetovalci pretrpeli hujšo škodo na pridelkih, nemudoma storila svojo dolžnost in nudila oškodovancem izdatno pomoč.

DR. BERNARDIS O VIDEMSKEM SPORAZUMU

Dne 20. avgusta je goriški župan dr. Bernardis ob 3. obletnici videmskega sporazuma na vprašanja dopisnika Ljudske pravice iz Nove Gorice izjavil, da je bil dogovor o obmejnem prometu sklenjen predvsem zato, da se ugoti potrebam prebivalstva na obeh straneh meje ter da se tako omilijo posledice, ki jih je povzročila nova meja. Dr. Bernardis je nato izrazil željo, da bi se obnovila železniška zveza med goriško južno in severno postajo ter vzpostavila zveza med goriškim in jugoslovanskimi letališči. Poudaril je tudi, da je naklonjen vsaki pobudi, ki teži po izboljšanju odnosov med obema državama.

Podpredsednik novogoriškega okrajnega odbora France Skok pa je dopisniku izjavil, da je videmski sporazum važen zlasti v političnem in gospodarskem pogledu. Izrazil je željo, da bi oblastva odprla nov prehod pri ul. sv. Gabrijela ter dva dvolastniška prehoda za kmetovalce na Krasu.

IZ PODGORE

V soboto, 16. t. m., sta se poročila gdč Milka Makovec in geometer g. Miroslav Brezigar. Poročne obrede je opravil ženinov brat g. Hilarij Brezigar, župnik v Beljanu v Furlaniji. Pregnana od fašistov se je Brezigarjeva ugledna družina morala preseliti v Vicenzo, kjer ženin še danes živi.

Prijatelji, znanci in vaščani želimo novoporočencema obilo božjega blagoslova in zadovoljstva na novi življenjski poti.

Čujemo, da je goriška občina že izdelala načrt, po katerem bodo na vrhu Kalvarije postavili tri križe, zaradi katerih nosi podgorstvi hrib tudi to ime.

Sredi avgusta so predstavniki sindikalnih organizacij in zveze industrijev podpisali v Gorici sporazum, po katerem bodo delavstvu rayon oddelka izplačali proizvodno nagrado za leto 1958. Delavci prejmejo po 2 tisoč, 1800 ali 1750 lir mesečno, kar je odvisno od njihove strokovne usposobljenosti. Za prvih sedem mesecev jim zneske plačajo takoj po poletnih počitnicah, ostanek pa za božič.

TOLAŽILNA VEST

Profesor Zuccalli, ki mu je po nalogu državnega podtajnika Ceccherinija poverjena skrb za razvoj goriške livarne SAFOG, je v soboto prisostvoval seji vodstva sindikatov UIL. Vodstvu je osebni Ceccherinijev tajnik zagotovil, da je minister za javna dela senator Lami Starmuti odredil, da ne sme uprava SAFOG-a do 30. septembra odpustiti nobenega delavca.

HVALE VREDEN UKREP

Goriški Zeleni križ ustanavlja poseben oddelek, ki naj nudi zdravniško pomoč žrtvam prometnih nesreč. Oddelek bo imel avtomobilske ambulante, premakljivo kirurško dvorano in ostalo opremo. Osebe, ki se ponesrečijo na cestah, bodo tako imele takojšnjo zdravniško pomoč.

IZ DOBERDOBA

Doberdobce, Sovodenjce, Vrhovce in prebivalce Martinšćine je močno razveselila vest, da je vodstvo Konzorcija vzhodno-furlanskega vodovoda pred kratkim prejelo obvestilo, da je ministrstvo za javna dela odobrilo načrte za zgradnjo vodovodne mreže v omenjenih kraških vaseh. Vodo bodo črpali pri Zdravščini, jo napeljali na Vrh in Martinšćino, od koder pojde v Doberdob, Poljane in Sovodnje. S tem bodo vsa naselja dveh slovenskih občin preskrbljena z zdravim pitno vodo. Ukrep ministrstva pomeni sicer le korak k uresničitvi toliko zaželenega vodovoda, prebivalci kraških naselij pa upajo, da se bodo oblastva potrudila, da se vodovod zares čimprej zgradi.

IZ ŠTANDREŽA

V petek preteklega tedna so na nebotičniku v novem naselju v ulici Carso, ki ga je zgradila ustanova INA-Casa, razobesili vejo in zastavo, kar pomeni, da se zgradnja naselja bliža koncu. Novi naselek šteje 184 stanovanj s šestimi trgovinami, z otroškim vrtcem in z različnimi drugimi prostori. Likof so delavci in nameščenci gradbenega podjetja praznovali v soboto popoldne.

Prav tako je v petek v bližnji ulici sv. Mihaela začelo podjetje Franzotti graditi novo skupino hiš za ustanovo Incis.

IZ PEVME

Na sedežu Ustanove za gradnjo ljudskih hiš (IACP) bodo 2. septembra oddali na dražbi zgradnjo novih stanovanj v ulici Ponte del Torriane. Novo naselje bo sezidano med Pevmo in Podgoro na desnem bregu Soče, to je na bivšem Fogarjevem posestvu. Naselje bo imelo 46 stanovanjskih hiš s 121 stanovanji. Tvorilo bo samostojno celoto in bo imelo več trgovin, tobakarno in celo poštni urad.

ŠTIPENDIJE POKRAJINE

Goriška pokrajinska uprava razglašča, da smejo dijaki, ki želijo obiskovati ali že obiskujejo agronomsko fakulteto, vložiti najkasneje do 30. avgusta prošnjo za priznanje štipendije. Prošnje se sprejemajo na Korzu Italia št. 19.

DIJASKA MATICA

V Gorici poziva starše in dijake, lanske in letošnje, naj pohite z vlaganjem prošenj za sprejem, ker za to določeni rok že poteka.

Lekcije za ponavljalne izpite so se v Diškem domu že pričele. Kdor se jih želi udeleževati, prejme pojasnila v domu med dopoldanskimi urami.

POROKA

V četrtek, 21. avgusta, sta si v cerkvi Sv. Ivana v Gorici obljubila večno zvestobo g. Miro Lojk, učitelj na Tržaškem, in gdč. Rožica Simsič, profesorica na goriškem slovenskem učiteljskišću. Poročno sv. mašo je daroval častni kanonik goriške stolnice msgr. Alojzij Novak, ki je 30 let pasel duše v Črničah, ženinovem rojstnem kraju.

Novoporočencema želimo vsi prijatelji in znanci obilo božjega blagoslova.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

Tako je omogočil dr. A. Kacinu, da se je naselil v Gorici ter si tu ustanovil družino, dr. Janku Kralju je pa pomagal že kot študentu na vseučilišču v Padovi. Poskrbel je, da je nadarjenemu fantu dajala denarne podpore Zadružna zveza v Gorici.

Med prvimi, ki so se na Virgilovo pobudo vrnili v rodne kraje in tu jeli delovati, je bil tudi dr. Josip Bitežnik, poznejši glavni tajnik stranke in organizator krščansko-socialnega gibanja v Julijski krajini, znan po vsej deželi kot udaren in zanosen ljudski govornik in pravni svetovalec vseh rojakov v stiski in potrebi.

Med javne delavce se je na Ščekovo dreznje uvrstil tudi prof. Rado Bednarik, ki se je kmalu začel udeleževati v prosveti, časnikarstvu in znanstvu. Napisal je več knjig, upoštevanih tudi onkray meja Julijske krajine. Zadnja leta je njegovo ime postalo znano med ljudstvom zlasti po podlistku o Miramaru »Beli grad — zakleti grad«, ki ga je objavil v Novem listu.

Ena najznačilnejših oseb, ki jih je Virgil Šček spravi! po prvi svetovni vojni v naše kraje, je pa bli brez dvoma Filip Terčelj.

VELIK PROSVETNI ORGANIZATOR

Pri Terčelju je imel Šček nedvomno izredno spretno in srečno roko.

Ko se je Virgil začel zanj zanimati, je bil Lipe že odločen, da ostane v Ljubljani, kjer se je hotel povsem posvetiti ljudsko-izobraževalnemu delu.

Prosvetna zveza v slovenski prestolnici je bila poslala mladega duhovnika na posebne nauke v zapadno Nemčijo, da se temeljito pouči o najnovejših sredstvih in načinih prosvetnega dela v tej napredni državi ter da prinese pridobljena izkustva v Slovenijo.

Vse je bilo lepo dogovorjeno in na pol izvršeno, ko se je iznenada v Ljubljani pojavil Šček. Gospodom, ki so bili poslali Lipeta v Nemčijo, je razložil, da je Terčeljeva dolžnost vrniti se v rodne kraje ter posvetiti svoje sposobnosti ljudstvu, iz katerega je izšel. Še to bi manjkalo, da bi matična država jemala ogroženi manjšini njene sinove in javne delavce! Sili tehnični razlogov so se v Ljubljani morali vdati.

Tako je prišel Terčelj v Gorico in z njim je pridobila manjšina največjea organizatorja ljudske prosvete, kar so jih tedaj imeli Slovenci.

Lipe je bil ognjevit govornik, ki je, kjerkoli se je prikazal, vlekel za seboj mladino. Neutrudno je potoval od kraja v kraj, ustanavljal vsepovsod izobraževalna društva s knjižnicami in številnimi odseki, izdal in urejeval je prosvetni mesečnik Naš čolnič ter vanj stalno pisal.

V prid mu je hodilo, da je bil tudi pisatelj: kar iz rokava je stresal prirodne pesmi, sestavil, če je bilo treba, z lahkoto ljudsko iaro, ki so jo takoj spravili na oder.

Terčeljeva zasluga je, da se je tedaj ljudsko-prosvetno življenje v naših krajih tako razmahnilo, kakor se ni še nikoli pred prvo svetovno vojno, in da je znatno prekašalo tudi tisto v Sloveniji.

Dobro mi je še v spominu, kako smo na Terčeljevo pobudo priredili samo na Goriškem na eno samo nedeljo nič mani ko 54 predavanj.

(Nadaljevanje prihodnjik)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Ko je strahovito neurje v juniju povzročilo na raznih krajih naše že tako bedne deželice ogromno škodo, je časopisje obširno pisalo o groznih poplavih. V naše vasi so prišle razne komisije, bilo je vse polno sestankov in k nam so prihiteli celo zastopniki rimske vlade. Pisali in govorili so o mnogih milijonih, ki jih bodo dobili oškodovani kraji, da si obnove razne poškodovane naprave. A kljub polni vreči obljub je ostalo vse pri starem! Denarna pomoč je vse do danes izostala in sam Bog ve, če nam bodo sploh nudili kakšno podporo. Vsakdo mora priznati, da se nam godi velika krivica, ker oblastva nimajo prav nič srca in čuta za našo bedo.

V zadnjih dneh so se v mnogih naših krajih pojavili številni divji prašiči, ki povzročajo precejšnjo škodo na poljih. Vse jim pride prav, zlasti krompir in koruza. Znatna škoda je nastala zlasti v okolici Prešnjege, Čedad, Ažle in Sv. Lenarta. Divji »gospodje« so požrli skoro vso koruzo na veliki njivi kmetovalca Antona Klabaja v Dolnji Mersi.

Naši lovci bi morali čimprej prirediti načrtno gonjo proti tem velikim škodljivcem naših polj ter s tem rešili naše kmetovalce velike nadloge.

IZ KLENJA

Vsi smo bili veseli, ko smo zvedeli, da bo odslej prejemal kmečko pokojnino tudi naš domačin Jožef Jušič, ki je najstarejši mož Beneške Slovenije, saj ima že 103 leta. Jeklena slovenska korenina je obenem tudi najstarejši kmečki upokojenec v vsej državi.

Vrlemu možu in večnemu »mladeniču« vsi iz srca želimo, da bi užival zaslužen pokojnino še mnogo let.

IZ DOBENJ

V nedeljo, 4. avgusta, je pri nas zopet bliskalo in grmelo in strele so švigale sem in tja. Ena je treščila tudi v naš vodovod in ga hudo pokvarila. Brez vode je ostalo 10 hiš. Takoj drugi dan so ga začeli popravljati, da bi ljudje in živina ne ostali dolgo brez vode.

IZ DREKE

V soboto, 2. avgusta, so v Ruhah nad Reko našli mrtvega 62-letnega domačina Petra Peternela iz vasi Peternel. Pokojnik je ves dan delal na senožeti. Zaradi prehude vročine se je revež verjetno hotel ohladiti v reki, a je zaradi trenutne slabosti vanjo padel in utonil. Ker ga ni bilo domov, ga je šla iskat žena in kmalu zagledala, kako tiči z glavo v 20 cm globoki vodi. Na mesto nesreče je prišel tudi zdravnik iz Sv. Lenarta, ki je ugotovil smrt nesrečnega moža. Pokopali smo ga v ponedeljek predpreteklega tedna ob obilni udeležbi vaščanov in okoličanov, saj so pokojnika vsi spoštovali. Naj mu sveti večna luč! Užaloščeni družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ RAJBLJA

Ker mnoga podjetja uvajajo nove stroje, nastajajo v zadnjem času po vsej državi večje ali manjše krize. Tako se dogaja tudi v našem rudniku. S pomočjo novih sodobnejših naprav izkopljemo kljub manjšemu številu delavcev več rude. Vse težje delo opravljajo danes stroji. Čistilnica pa je preobremenjena in ne more čistiti več kot določene

količine rude. Zato je rudniška uprava prisiljena znižati proizvodnjo. Za sedaj skuša cilj doseči s tem, da pošilja na plačani dopust vse delavce, ki si ga zažele. Ko se pa ti vrnejo v službo, bomo zopet tam, kjer smo bili. Uprava se bo zato morala potruditi, da najde primernejši izhod iz zagate.

Novoporočencema gđc. Berti Komposch iz najstarejše nemške družine v vasi in ženinu g. Albinu Černuti, doma iz Loga pod Mangrtom, ki sta si pred kratkim obljubila večno zvestobo, želimo mnogo božjega blagoslova in zadovoljstva na novi življenjski poti!

Dopisi iz Goriške

BREMENA KMETOVALCEV

Zadnjič smo v Novem listu pisali, da ni bilo prav, ako je pokrajinska uprava prav v tem letu, ki je bilo za naše kmetovalce na splošno polno gospodarskih nesreč, znatno povečala doklade na zemljiške davke.

Na zadnji seji pa je ministrski svet znižal ceno mehkega žitu za 500 lir pri stotu, to je od 6.700 na 6.200 lir. To je vlada storila zaradi tega, ker hoče z ukrepom prisiliti kmetovalce, da spremeče kmetijsko proizvodnjo. Vlada si prizadeva, da da prednost živinoreji in povrtnini, boljšemu sadju in sploh izbranim pridelkom, ker bi blago tako imelo večjo prodajno možnost v okviru skupnega evropskega tržišča.

Drugi težak udarec je prizadela zadnje dni kmetovalcem okrožnica osrednje kmečke bolniške blagajne, v kateri je bila zavarovalnina za vsak delovni dan dvignjena za šest lir, to je od današnjih 12 na 18 lir.

NE BOMO SPOZNALI LJUDI, ČE PRIDEJO K NAM; PRITI MORAMO K NJIM, DA SPOZNAMO, KAKSNI SO.
(Goethe)

46

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Zaprla se je kot školjka sama vase. V zimi l. 1885 jo spet vleče k sinji Adriji v Miramar. Morda bo tam našla še zadnje utripe svojih mladih srečnih dni. S seboj nosi zbirko pesnika Heineja in pa Homerjevo Ilijado v izvorniku. Stari klasični junaki, posebno Ahilej, vstajajo cesarici pred očmi kot znanci iz mladih dni. Na skali ob obali miramarskega parka ukaže postaviti kip umirajočemu Ahilu. K njemu se zateka in njen pogled sanjaje plava preko morja in išče umirajočo mladost.

Ko so valovi butali ob kraške čeri pod belim gradom, je nekega jutra zapisala v svoj dnevnik o kipu, ki je iz mramorja zaživel v vroče telo:

Moj ljubi ob morju stoji,
božanski in vzvišeni
v rokah kopje vihti...

Stihi so se spet začeli porajati v njenem drhtečem srcu. Z njimi polni debele zvezke. Toda njeno koprnenje se razblinja nekam v neznano, brez cilja blodijo misli. V spominu na mlada leta postaja Elizabeta čustvena.

Long, long ago

V teh sladkih in težkih čustvih ji nekega dne poletijo misli nazaj v tisti večer na plesu leta 1874, na tistega mladega moža, s katerim je tako pristrčno preživela večer kot rumeni domino. Kje neki je, ali še živi in misli nanjo? Trinajst dolgih let je že preteklo od tistega srečnega srečanja.

V pero ji silí pesem: »Long, long ago — Dolgo, dolgo je od tedaj«. Takole jo je začela:

»Spominjaš li se še noči
v razkošnem, svetlem plesu?
Dolgo, dolgo je od tedaj,
ko dve sorodni duši
bežni čas je združil.
Dolgo, dolgo je od tedaj,
spominjaš, dragi, naju
se še kaj?«

Turobno izzveni Elizabetin spomin:

»Nikar ne puščaj me v brezupu,
nikar, nikar!«

Ker ni poznala naslova nekdanjega častilca, je pesem shranila in pisala pismo kot nekoč na določeni poštni predal z naslovom Fritz Pacher. V pismu ga je prosila za naslov in za njegovo fotografijo.

Pacher je v teh letih postal baron, višji ministrski uradnik in je že imel družino. Ko je prejel pismo, se je zbal, da ga ima rumeni domino, ki se je zopet podpisal »Gabrijela«, za norca. Vendar je odpisal, poslal je natančni naslov in odkritosrečno razložil, kaj se je v letih po srečanju z njim zgodilo. Prosi pa svoj rumeni domino, naj mu vendar že razodene, kdo je.

Po daljšem času je Pacher prejel pismo, kjer mu Gabrijela piše, naj ji pošlje svojo fotografijo, tudi če je že zajeten in priletan zakonski mož.

Elizabeta ga ni mislila žaliti, on pa se je čutil prizadetega. Z naslednjim pismom je razdrl sedesne noči:

»Spoštovani rumeni domino!

Težko mi je pri srcu, da se še sedaj po tolikih letih igrate z menoj. Po tolikem času bi že bilo treba odložiti masko, kar bi bil vesel konec tistega pustnega torca.

Dopisovanje brez pravega podpisa ne nudi užitka.

Prvo Tvoje letošnje pismo me je razveselilo, drugo me je pa ozlovoljilo. Kdor ve, da nezaupanja ne zasluži, ga težko prenaša.

Zdravstvuj in ne užali se!

Ko je Elizabeta prejela to pismo, ga je skoro jezna odložila. Pozabila je v navalu bolesti, da piše kavalir rumenemu dominu, ne pa cesarici. Hotela je že ostro odpisati, pa se je domislila, da je le Gabrijela in je zaupnici Ferenczyjevi rekla: »Namenila sem mu nekaj, zdaj pa ne bo dobil.« (Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Razgovor z Robertom Hlavatyjem

Dr. Robertu Hlavatyju, ki je priredil zadnji čas uspešno razstavo svojih akvarelov v Postojni, smo zastavili nekaj vprašanj, v prepričanju, da bo razgovor s tem zelo znanim in priljubljenim slovenskim tržaškim umetnikom zanimal naše bralce.

Kako, da ste se končno odločili za razstavo?

Za razstavo v Postojni se nisem odločil sam in tudi nisem prispeval z veliko novejših akvarelov. Razstavo so priredili v okviru turističnega tedna in z akvareli, ki so bili v privatni zbirki mojih so rodnikov.

Zakaj v Postojni in ne v svojem domačem mestu?

V Trstu bom razstavljal prav gotovo tedaj, ko bom sodil, da zna moja umetnost vzbujati v javnosti zanimanje.

Kako ste zadovoljni z uspehom razstave?

Razstava v Postojni je vzbudila zanimanje bodisi pri domačih, kakor tudi pri tujih obiskovalcih. Zadovoljen sem, da je bila sodba dobra, celo iskava. **Boste v bližnji bodočnosti priredili še kakšno razstavo?**

V doglednem času bo razstava mojih novejših del v Celju, Novem Sadu in morda tudi v Sarajevu. **Zakaj Vas privlači ravno akvarel?**

Zakaj me privlači ravno akvarel? Lahko rečem, da ni edini vzrok v tem, da je, spričo mojega poklica, ravno ta zvrst slikarstva najbolj pripravna zame. Ponovno sem že izpovedal, da sem vzljudil akvarel že v mladosti, kajti neposrednost, prosojnost, lahkotnost in barvitost, ki jo lahko dosežem z akvareloom, je vselej najbolj odgovarjala mojemu temperamentu. V akvarelu vidim liriko in tudi sam sem bil vedno tako razpoložen.

Slišali smo, da imate spravljeno doma mapo prekrasnih risb. Zakaj jih ne razstavite?

O risbah lahko rečem le toliko, da zelo rad risam. Risanje je velika zabava in da človeku tudi veliko zadoščenja. Gotovo je, da gleda risar na stvari bolj konkretno in zaokroženo.

Kaj sodite o sodobni domači tržaški slovenski umetnosti?

O današnji slovenski tržaški umetnosti sodim, da nam ne dela skrati. Kvalitetno ne zaostaja za umetnostjo ostalih tržaških slikarjev, saj vendar imamo Spacala, ki je dosegel v zadnjih letih mednarodni sloves in žel priznanja in nagrade na svetovnih razstavah vseh kontinentov.

Kaj sodite o moderni umetnosti?

O moderni umetnosti mislim, da je lepa. Gotovo je, da ni vse dobra umetnost, kar je sodobno. Nihče pa ne more zanikati, da so mojstri sodobne likovne umetnosti — in tu naj navedem le italijanskega slikarja Afra in Santomasa — veliki tolmači sodobnega umetniškega okusa in sodobnega občutja v umetnosti. V čem je ta sodobni čut za čisto pesem barv in oblik, je težko pojasniti v dveh stavkih. Gre za vzgojo lastnega okusa in za dojemanje sodobnega pojma lepote.

Se vprašanje, ki je zelo aktualno in potrebno. Kaj menite o slovenskem kulturnem življenju v Trstu? V čem Vas zadovoljuje, česa pogrešate in kaj predlagate?

O slovenskem kulturnem življenju v Trstu sodim, da šanta. Kljub vsem objektivnim težavam ne bi smeli dovoliti — ne tisti, ki so za to odgovorni, in ne tisti, ki so pri tem aktivni delavci — da čedalje bolj ugaša in ugasne. Res, da so pogoji pri nas v zamejstvu za živahno in plodovito kulturno in umetniško dejavnost izredno težki. To je menda vsakomur jasno. V Trstu pa le živi toliko sposobnih in dobrih delavcev na vseh področjih kulturne in umetniške dejavnosti, da se tako pičila dejavnost ne da upravičiti. Če izvememo Narodno gledališče in kulturno poslanstvo slovenskega radia, se omejuje vsa ostala dejavnost na redke priložnostne manifestacije. Kje pa je književna in publicistična dejavnost? Sodim, da vsi pogrešamo dober literarno-umetniški časopis, ki ni treba, da je ravno kaka razkošna revija. Ni res, da bi kljub vsemu ne mogel izhajati v Trstu časopis, ki bi izhajal enkrat ali dvakrat mesečno in ki bi po vzoru Umjetnosti, Književnih novin ali Naših razgledov bil torišče književne in umetniške dejavnosti zamejskih Slovencev v Italiji.

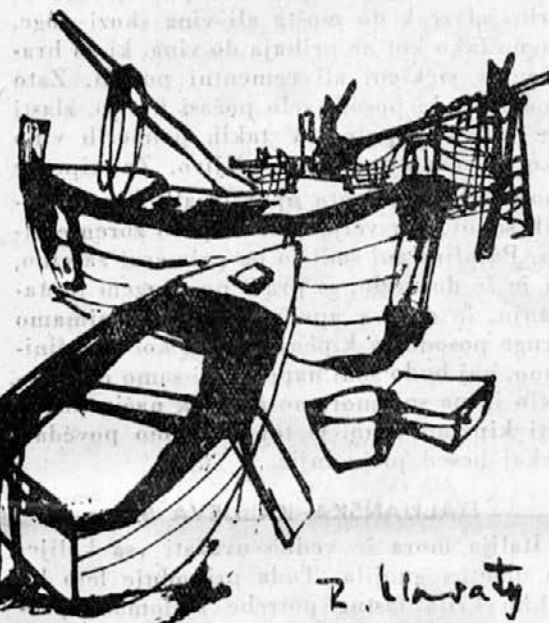
KULTURNE VESTI

■ Rektor vseučilišča v Jeni, prof. Joseph Haemel, je pobegnil v Zah. Nemčijo in zaprosil z ženo za sprejem v neko begunsko taborišče. Časnikarjem je izjavil, da ni mogel več prenašati načrtnega izpreminjanja univerze, kjer je bil sedem let rektor, v učni zavod marksistično-leninističnih teorij, ki naj bi nadomestile resno znanstveno delo in iskanje. Se nekaj dni prej je moral v vzhodnem Berlinu pred tujimi časnikarji javno zagovarjati »socialistično preureditev« univerze v Jeni.

■ Italijanski režiser Roberto Rossellini je prispel v Rio de Janeiro. V Braziliji bo snemal film o lakoti v svetu, po knjigi nekega brazilskega pisatelja.

■ Umrli je ugledni francoski pisatelj Roger Martin du Gard. Leta 1937 je dobil Nobelovo nagrado za vrsto romanov s skupnim naslovom Les Thibault, v katerih je opisal usodo dveh francoskih meščanskih družin, ene katoliške in ene protestantske. Njegova dela pa nekoliko kvarijo prehud racionalizem.

■ Književno nagrado Bancarella, ki jo podeljujejo italijanski knjigarji, antikvarji in stojničarji, zlasti iz »knjižarnarskega« mesteca Pontremoli, so podelili letos Pasternakovemu romanu Dr. Živago. Nagrado dobi knjiga, ki se najbolje prodaja. Drugo nagrado je dobila knjiga italijanskega pisatelja Guida Pioveneja Viaggio in Italia.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

29

Bilo je kakih pol devetih zvečer, ko se je ustavil vlak na postaji, ki se nam je zdela nenavadno razsvetljena v primeri s postajami na Gorenjskem. Vedeli smo, da smo že na Koroškem; to smo lahko uganili že po trajanju vožnje. Nismo pa vedeli, kje smo. Nekateri so se hitro povzpeli na lino, a se kljub lučim v prvem hipu niso spoznali. Končno je eden le odkril, da smo v Beljaku. Tedaj je nekdo od zunaj tudi že odrinjal zapah na vratih in zavpil »Austreten!« Morali smo poskakati iz vozov, a ker je bilo treba skočiti precej globoko, vidnost pa je bila slaba, sem skočil na neki trd predmet ali morda na tračnico in si zvil nogo. V majhnih skupinah so nas vodili do postajnega stranišča. Vrata smo morali pustiti odprta in pred vrati je stal orožnik z brzostrelko v roki. Civilistov je bilo malo videti. Gledali so nas nekako brezbrizno, v čemer se je morda skrival strah, da bi ne pokazali prevelike radovednosti. Lahko pa, da je izražalo to tudi mržnjo. Nekateri so izmenjali nekaj besed z orožniki, a nas ni nihče nagovoril.

Še v vožnji do Beljaka sem premišljeval, kako bi se dalo pobegniti. Morda bi lahko odtrgali mrežo na lini in se nato viseč na rokah spustili med vožnjo z vagona. O tem sem se potihem posvetoval z nekim ujetnikom, ki sem mu zaupal. Splazila sva se k lini in otipala omrežje. Ugotovila sva, da bi ga bilo brez orodja težko odtrgati. Razen tega je bilo malo verjetno, da bi ostala nepoškodovana pri odskoku z vozečega vlaka, saj bi tako viseč na rokah in zaradi teme ne mogla videti, kam bi priletela. Če bi naju pobrali ob progi nezavestna ali bi naju ujeli, ko bi šepaje tavalala po hribih, bi naju gotovo zaprli v Begunje in prišla bi na vrsto pri prvi usmrtitvi talcev. Proga je morala biti tudi dobro zastra-

žena. Tako sva opustila misel, da bi pobegnili skozi lino. Vsi pa smo na vožnji do Beljaka na tihem upali, da bodo partizani napadli transport, saj so lahko zvedeli zanj, in da nas bodo rešili. Vendar se ni nič zgodilo. Le zdaj pa zdaj je prišel skozi line do nas kak glas iz osebne voza pred nami, v katerem so se vozili orožniki. Verjetno so se dobro založili s pijačo in so prepevali. Včasih je segel do nas bučni refren »...Gegen Engel, Engeland!« Njim je bila vožnja v udobnem, zakurjenem vagonu morda v zabavo. Vendar pa ni bila brez nevarnosti, kot smo pozneje ugotovili.

Ko sva spoznala, da je pobeg skozi lino težko uresničljiv in nevaren tudi zaradi tega, ker bi se verjetno našel kdo v transportu, ki bi že iz oportunitizma in da bi preprečil represalije nad drugimi, dal alarm, sva s soujetnikom razmišljala o tem, da bi odtrgala deske v podu in pobegnili skozi luknjo, ko bi se vlak ustavil. A tudi za to je bilo potrebno orodje, da bi z njim izrezala vijake ali prežagala deske. Pretehtavala sva eno in drugo, pa brez prave odločnosti, ker se nama je morda tudi pod vplivom pobitosti in demoralizacije, ki je izvirala iz nje, zdelo, da je zadeva skoro neizvedljiva in bi nama gotovo prinesla samo smrt. Razen tega bi se hoteli rešiti skozi tako luknjo tudi drugi, množičen pobeg pa se nama ni zdel možen.

V Beljaku smo stali kako uro, toliko, da smo se vsi zvrstili na kolodvorskem stranišču, četudi ne verjamem, da je vlak stal ravno zaradi tega. To pa je bilo tudi zadnjič, da smo smeli uporabiti »civilno« stranišče. Na vseh transportih, ki so nas še čakali, smo imeli na razpolago samo še konzervne škatle za marmelado. Tudi zdaj je stala v kotu našega vagona in je na nadaljnji vožnji kmalu stopila v funkcijo. A kaj bi taka morda petkilska konzervna škatla za štirideset mož. Kot, v katerem je stala, je bilo treba kmalu evakuirati...

(Dalje)

GOSPODARSTVO

PRIPRAVIMO SE NA TRGATEV

Od trgatve nas loči samo mesec dni. Če ne bo kakšnih vremenskih neprilik, bo letošnji pridelek grozdja izredno bogat in tudi sladkoba moštov bi ne smela biti slaba.

Ker je bila lani bolj šibka letina, je ostalo mnogo sodov praznih, ostali pa so bili zgodaj izpraznjeni. Letos bodo verjetno vsi sodi polni in jih bo najbrž celo primanjkovalo.

Največjo skrb moramo zato posvetiti že rabljeni posodi, posebno tisti, ki je bila dolgo prazna. Prečesto se zgodi, da je ta posoda plesniva ali kisla in jo zato moramo pred uporabo ozdraviti.

Brentice, orne in plavniki

Vanje beremo grozdje in zato je umljivo, da mora biti ta posoda čista in zdrava.

Najvažnejše je, da vsa posoda, ki smo jo uporabljali za pripravo raztopine modre galice, ne pride niti v dotiko z nabranim grozdom, še manj pa z moštom, ker je nevarno, da dobi vino neprijeten, grenek okus, katelega ni več mogoče popolnoma odpraviti.

Vse brentice, orne in plavnike moramo dobro oprati z vrelo vodo, v kateri smo raztopili navadno sodo. En kg sode zadostuje za 20 litrov vrele vode. Če pa je posoda plesniva ali diši po ciku, ne zadostuje navadna soda, marveč moramo oprati z deterzolom: 1 kg deterbola zlijemo v 50 litrov navadne vode, ki jo potem pustimo eno uro v posodi. Nato posodo z isto vodo oribamo in končno večkrat splahnemo z navadno vodo.

Brentice, orne in plavniki ne smejo imeti nobene gnile doge.

Plesnivi in nakisani sodi

V sodih mošt kipi ter se spremeni v vino. V njih vino tudi zori in se hrani, dokler ga ne prodamo oziroma porabimo. To traja čestokrat več mesecev. Zato pa morajo biti sodi popolnoma zdravi.

Preden sod naliješ z moštom ali vinom, moraš ugotoviti, če v njem gori žveplo: na žico nadeni trakec ali kolešček azbestnega žvepla in obesi v sod; če žveplo noče goreti, pomeni, da je sod slab. Popolnoma zgrešeno in kvarno je, če take sode žveplaš s posebnimi pečkami.

Sodi, v katerih azbestno žveplo ne gori, so največkrat plesnivi ali nakisani. V takih primerih je potrebno predvsem ugotoviti, če je kakšna doga slaba ter jo brž zamenjati z zdravo.

Plesnive in nakisane sode zdravimo s sanatonom ali z deterzolom. Za samo malo plesnive in nakisane sode, kjer je bolezen nastala le vrhu grampe, zadostuje manjša količina lužila. Če pa je bolezen že prešla v doge, morajo biti količine zdravila večje. S takimi sodi pa takole ravnamo:

Vsak sod najprej oplahnemo z mizlo vodo. Ko to izlijemo, operemo posodo z vrelo vodo, v kateri raztopino navadno sodo: za vsak hl prostornine zadostuje 10 litrov vrele vode in $\frac{1}{2}$ kg navadne sode. Sod peremo tako, da ga valjamo na vse strani. Ko iz njega izlijemo tudi to vodo, stresemo vanj določeno količino sanatona in vrhu zlijemo za vsak hl prostornine po 5 litrov vrele vode. Sanatona ne smemo raztopiti zunaj, recimo v kotlu, ker bi vse izpuhtelo v zrak. Brž ko smo zlili vrelo vodo v sod (vrhu sanatona), ga začepimo in vsaj pol ure valjamo na vse strani. Nato postavimo sod za eno uro na eno dno, končno pa še za dve uri na drugo. Zatem ga izpraznimo in začnemo prati z navadno čisto vodo. Peremo ga toliko časa, dokler iz njega ne priteče popolnoma čista voda. — Na škatlah sanatona so navedene količine, ki zadostujejo v posameznih primerih.

Sode pa lahko očistimo tudi z deterzolom, ki je v bistvu žveplena kislina, kateri so dodana še posebna lužila. V sod 6 hl prostorni-

ne zlijemo 50 litrov navadne vode, vrhu te 2 kg deterbola, ga začepimo in valjamo eno uro na vse strani, nato pa izpiramo z navadno vodo, dokler iz njega ne priteče prav čista voda.

Tako očiščene sode posušimo ter jih zmerno zažveplamo z azbestnim žveplom. Pred uporabo jih malo oplahnemo in nalijemo z moštom ali vinom.

Nikdar pa ne smemo žveplati mokrih sodov, ker v tem primeru vino kaj rado dobi duh in okus po gnilih jajcih.

Parafinirani sodi

Vselej se moramo zavedati, da sta mošt in vino živi snovi, ki dihajo in potrebujejo za kipenje in zorenje zrak oziroma kisik. Kisik pa prihaja v mošt ali v vino skozi lesene doge.

Parafinirani sodi pa ne dopuščajo, da bi prihajal zrak do mošta ali vina skozi doge, ravno tako kot ne prihaja do vina, ki ga hranimo v stekleni ali cementni posodi. Zato mošti v taki posodi zelo počasi kipijo, zlasti če je skoraj polna. V takih primerih vino skoraj redno postane vlačljivo. Za kipenje mošta ne bomo zato uporabljali parafiniranih sodov, kar velja tudi za prvo zorenje vina. Parafinirani sodi so pa primerni za vino, ki je že dozorelo, se pravi po drugem pretakanju, in sicer v aprilu. Če pa res nimamo druge posode za kipenje mošta kot parafinirano, naj bodo sodi napolnjeni samo do $\frac{3}{4}$ četrtin in na sod moramo na vsak način postaviti kipelno veho. O tej pa bomo povedali nekaj besed prihodnjič.

ITALIJANSKA KALIJEVA SOL

Italija mora še vedno uvažati vsa kalijeva umetna gnojila. Toda prihodnje leto bo lahko krila lastne potrebe z domačo proizvodnjo. Na Siciliji so namreč odkrili zelo bogata ležišča kajnita, ki vsebuje do 17% kalija. Iz njega bodo dobivali žveplenokislí kalij s 48—50% kalija. Družba Montecatini je začela že l. 1952 z raziskovalnimi in gradbenimi deli, celotni obrat pa bodo spustili v tek prihodnje leto (1959).

PO LAHKOATLETSKIH TEKMAH V STOCKHOLMU

V nedeljo so se v Stockholmu končale tekme za evropsko prvenstvo v lahki atletiki. Tekmovanje je udeležilo 800 atletov iz 28 držav. Po oceni strokovnjakov so tekme potekale v znamenju izredne moči, hudih bojev in velikih naporov.

Med moškimi so se posebno odlikovali Poljaki (7 prvih mest), Angleži (6 zmag), Rusi (5 zlatih kolajni) ter Nemci (štirikrat uspešni). Po eno kolajno sta dobili Finska in Švedska.

Prvo izmed 24 zlatih medalj je osvojil Anglež Wickers, ki je dosegel najboljšo mesto v hoji na 20 km. Z zmago v teku na 5.000 in na 10.000 m si je Poljak Krzyszkowiak priboril naslove najboljšega atleta tega prvenstva, izmed žensk si je pa ta naslov priborila Rusinja Bistрова, zmagovalka peterboja in teka na 80 m ovire. Poljaki so letos imeli glavno besedo v več disciplinah. Zmagali so tudi v teku na 3.000 m ovire (Chromik), v troskoku (Schmidt) ter v metih diska (Piatkowski), kladiva (Ruf) in kopja (Sidlo). Šest zlatih kolajni so osvojili Angleži, ki so se uvrstili na prvo mesto v tekih na 400 (Wrighton), 800 (Rawson), 1500 m (Hewson) v štafeti 4x400 m, hoji na 20 km (Vickers) in v suvanju krogle (Rowe). Devetnajstletni Nemeec Hary je zanesljivo zmagal v teku na 100 m. Bivši najboljši evropski sprinter Nemeec Futterer je izjavil, da bo mladi rojak popravil tudi svetovni višek, če bo le malo izboljšal svoj start. Drugi hitri tekač Nemeec Germar je prišel do zlate medalje v teku na 200 m, čeprav ni bil pri najboljši moči. Nemci so osvojili

Sportni pregled

še 2 zlati kolajni, in sicer v teku na 110 m ovire (Launer) in v štafeti 4x100 m. Čeprav so Rusi dosegli pet zmag, se niso tako izkazali, kot so strokovnjaki predvidevali. Najbolje so se odrezali skakalec v daljino Ter-Ovanesian, maratonec Popov, tekač na 400 m ovire Litujev, vztrajni pešec Maskin-skov (zmagovalec hoje na 50 km) in izborni Kuznecov, ki je v deseterboju dosegel 7865 točk. Zelo zanimivo je bilo tekmovalje v skokih v višino ter s palico. Tokrat sta se odlikovala Šved Dahl (2,12 m) ter Finec Landström (4,50 m), ki sta pustila za seboj vse favorite.

Med ženskami so prevladovala športnice iz Sovjetske zveze, ki so bile uspešne v tekih na 400 (Itkina), 800 (Jarmolajeva), 80 m ovire (Bystrova), v štafeti 4x100, v metanju diska (Pressova) ter v peterboju (Bystrova). Zmagovalka v skoku v višino Balszova nima enakovrednih nasprotnic, saj je preskakovala vse višine v prvem poskusu. Ustavila se je v višini 1,77 m. Nemki Jakobí (skok v daljino) in Werner (met krogle) ter angleška sprinterica Young so med ženskami edine zmagovalke zahodne Evrope. Ostali kolajni sta pripadli Poljakinji Janiszewskejevi (200 m) in Čehinji Zatopkovi (kopje).

NAJBOLJSI KOLESARJI SVETA

Najboljši poklicni in amaterski kolesarji se konec avgusta zberejo v francoskem mestu Reimsu,

kjer bodo tekmovali za naslov svetovnega prvaka. Krožna dirka v Reimsu (proga bo dolga 19,771 km in kolesarji jo bodo prevozili 14-krat) bo tokrat zadovoljila strokovnjake. Proga namreč teče po ravnini in ima tudi valovite predele z razmeroma strmimi vzponami. Borba za naslov bo zelo ostra. Med prijavitelci sta tudi Coppi in Bobet, ki se kljub letom še vedno skušata upirati mladim silam. Strokovnjaki sodijo, da so najresnejši kandidati za zmago Belgijci Van Stenbergen, Van Looy, Vannitsen, Schils, Planckaert, De Bruyne, Adriaenssens in Aerenhouts, Francozi Anquetil, Darrigade, Forestier, Italijani Baldini, Defilippis in Nencini, Španec Poblet in Švicar Graeser.

SPORT PO SVETU

Plavanje — Prejšnji teden so avstralski plavalci gostovali na Japonskem, kjer so od 26 tekem dobili kar 24. Padla sta tudi dva svetovna viška (Japonec Osaka 200 m prosto 2,3" in avstralska štafeta 4x100 mešana 4'10"4). Nova svetovna časa sta postavila tudi Avstralka Fraserjeva (100 m prosto 1'1"2) in Američan Jecko (110 y metuljček 1'3"2). Nov evropski čas pa sta dosegla Anglež Black (400 m prosto 4'28"4) in ruska štafeta 4x100 prosto (53'47"4).

Veslanje — Prejšnji teden so bile na Vltavi v Pragi tekme za svetovno prvenstvo v vožnji kajakov in kanujev. Največ kolajni so dobili tekmovalci SZ, in sicer 5 zlatih, 3 srebrne in 4 bronaste.

Avtomobilizem — Anglež Moss se je na vozilu vanwall uvrstil na prvo mesto v dirki za Veliko nagrado Potrugalske.

23

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e

T
r
u
b
a
d
u
r
j
i

Rumena kača - vladar sveta

46

E. Wallace . R. B.

»Molčite, za Bogal!« ga je rotil Willing. »Saj imam trebuh že pod peto. Toda prav pozdeva se mi, da bi moralo biti v tisti črni skrinji kaj za pod zob.«

»Pravljice, dragi nadzornik, pravljice!« je odgovarjal Clifford. »Kdo mislite, da bi tja noter spravil jedačo? Sicer pa poskusite jo odpreti, pa boste videli kruh, sir in pečene piške.«

Ure so minevale obupno počasi. Ivanka je zadremala in Lynne je potihoma zaprl vrata, da bi je ne zbudili.

»Naj spi revica,« je dejal. Sedma ura... osma... lakota je vedno bolj pritiskala. Trojica mož je kar zehala od lakote. Kar v hipu so se vrata odprla in na pragu se je pokazala Ivanka vsa bleda in preplašena.

»Kaj se je zgodilo?« je pritekel Clifford.

»Nekdo trka na tista majhna skrivna vrata.«

Vsi so napeli ušesa. Tok... tok... tok! se je zaslišalo. Lynne je stopil k vratom s samokresom v roki.

»Kdo je?« je vprašal potihoma.

»Prijatelji, prijatelji! Bodite brez strahu!«

Slišalo se je neko škripanje, kljuka se je obračala in skozi špranjo je neki glas šepetal: »Nič strahu; samo nikar ne vpijte, da se ne izdamo!«

Vrata so se še bolj odprla in pojavila se je črna postava, pokrita s častniško čepico; iz ust so se pokazali beli zobje in dvoje velikih oči je strmelo v pripornike.

»Jaz sem Haki, ladijski komisar,« je skrivnostno šepetal. »Tih, da nas ne slišijo. Če zve gospodar, da sem vam pomagal, bo po meni!«

Črna roka je spustila na tla debelo, natlačeno vrečo. Nato se je možak naglo umaknil in je na tihem zaprl vrata za sabo.

V tistih sekundah, ko je neznanec zapiral vrata, je Lynne opazil ozek hodnik, kamor se je odpirala umazana in natlačena kabina. Pohral je vrečo in jo je nesel v prvi prostor, kjer so ga tovariši že nestrpnostno pričakovali. V vreči so našli dosti kosov kruha, velik kos sira in lepo salamo. Nesrečnejšem so se kar sline cedile; hkratu so stegnili roke po božjih darovih.

»Trenutek!« jih je ustavil Clifford. »Lahko je vse skupaj tudi zastrupljeno. Potrpajte! Najprej bom jaz poskusil od vsakega

TEDENSKI KOLEDARČEK

31. avgusta, nedelja: Rajmund
 1. septembra, ponedeljek: Egidij
 2. septembra, torek: Stefan
 3. septembra, sreda: Doroteja
 4. septembra, četrtek: Rozalija
 5. septembra, petek: Lovrenc
 6. septembra, sobota: Ida

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 27. avgusta si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 31. avgusta, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vezra in naš čas; 16.00 Vokalni oktet »Planika« iz Gorice; 17.00 Novela: Gustavo Adolfo Becquer: »Zelene oči«; 18.55 Vokalni kvintet »Lisinski«; 19.15 »Ko študent na rajžo gre« — mladinska počitniška oddaja; 21.30 Narava poje v pesmi; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Ansambel Franco Russo — vmes poje Jelka Cvetežar.

Ponedeljek, 1. septembra, ob: 11.30 Predavanje: »Kako je v današnjem Louvru«; 13.30 Lahke melodije; 15.55 Zenski kvartet »Večernica«; 19.15 Radijska univerza: Industrijska revolucija 19. stoletja; 4.) »Napoleonova zapora ustvari evropsko industrijo«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Pietro Mascagni: »Prijetelj Fritz«, opera v 3 dejanjih. V 2. odmoru, približno ob 21.55: Mala literarna oddaja.

Torek, 2. septembra, ob: 18.00 Roussel: »Pajkova pojedina« — balet; 18.55 Samospeve Simonitija, Adamiča in Ipavca poje sopranistka Ileana Bratuž; 19.15 Širimo obzorja: »Mladi državljan« (7. oddaja); 20.30 Operna glasba; 21.00 Obletnica tedna: »Trideset let Briand-Kelloggovega nenapadalnega pakta«; 21.30 Simfonični koncert dirigira Sergiu Celibidache — Režniček: Dona Diana, uvertura, Debussy: Iberia, suita iz »Images«. Igra orkester Tržaške filharmonije; 22.00 Literatura v Sovjetski zvezi: (7.) »Soglobov, vrhunec sovjetske literature«.

Sreda, 3. septembra, ob: 11.30 Zena in dom, obzornik za ženski svet; 18.00 Schumann: Kvintet v Es-duru, op. 44; 18.30 Z začarane police: Ivanka Cegnar: »Kako so vzkliše planike«; 19.00 Koncert basista Aleksandra Kovača; 19.15 Zdravniški vedež;

Četrtek, 4. septembra, ob: 13.30 Zabavna glasba; 18.00 Boccherini: Godalni kvartet v A-duru, op. 39 št. 3; 19.00 Na harmoniko igra Rajmund Hrovat; 19.15 Radijska univerza: Mednarodne organizacije: (10.) »Atlantski pakt«; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Ilustrirano predavanje: Malo znane ljubzenske zgodbe iz svetovne zgodovine: (8.) »Faraon Akhnaton in Teie«; 22.00 Sodobna književnost in umetnost: Anna Banti: »Nuna iz Sangaja«, opeva dr. Josip Tavčar; 22.30 Schubert: Sonata za klavir št. 21 v B-duru.

Petek, 5. septembra, ob: 11.30 Zivljenja in usode: »Donald Douglas, letalski graditelj«; 18.00 Velika dela slavnih mojstrov; 18.55 Koncert tenorista Dušana Pertota; 19.15 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.30 Scarlatijeve sonate izvaja klavircembalist Ruggero Gerlin; 22.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — Pekel; 30. spev (v prevodu dr. A. Gradnik — razlaga dr. Janko Jež); 22.45 Pojeta Enrico Caruso in Fjodor Saljapin.

Sobota, 6. septembra, ob: 11.30 Izleti po gorah: (10.) »Rezija«; 15.00 Operne uverture; 16.00 Radijska univerza: Zivljenjepisi mislecev: (5.) »Sv. Tomaz Akvinski«; 16.35 Orkester Pacchiori; 17.00 Folklorni ansambel »Srečko Dražil«; 18.00 Oddaja za najmlajše: Franc Jeza: »Odprava Marko«, 7. oddaja. Igrajo člani RO; 19.15 Umetnost in življenje: »Pogled na festival jugoslovanskih filmov v Pulju«; 20.45 Studentovski zbor »Vinko Vodopivec«; 21.00 Judita Romanova: »Kazen«, dramatisirana zgodba. Igrajo člani RO.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 505: Imam teraso in bi na njej rada gojila nekaj trt v loncih. Bi uspevale? Kakšno sorto naj izberem?

Odgovor: Seveda lahko gojite tudi trte v loncih, ki pa morajo biti primerno veliki. Za začetek Vam svetujemo lonce, ki so okoli 60 cm široki in 70 do 80 cm visoki. Na dno lonca denite kakih 15 cm debelo plast proda (debelega peska), povrhu pa prav rodovitne zemlje. Vanjo vsadite trto, katere cepljeno mesto naj bo kakšen cm nad zemljo. Ker boste imeli najbrž samo nekaj trt, je najbolje, če izberete kakšno namizno sorto, kot n. pr. Sabški biser (perla di Csaba), hamburški moškat, Regina itd. Najbolje bo, da trte vsadite novembra meseca, lahko pa tudi še v marcu. Posvetujte se s strokovnjakom

o obliki, ki jo boste dali trtam. Tudi za obrezovanje in škropljenje se boste morali posvetovati s strokovnjakom.

Vprašanje št. 506: Na 5 let stari špargljevi sem opazila, da se je najprej posušil en grmič, potem sosednji in sedaj jih je že 6 suhih; enake znake že kažeta naslednja dva. Kaj more biti temu vzrok in kaj naj naredim?

Odgovor: Skrbno izkopajte posušen grmič z vsemi koreninami vred in tistega, ki se je komaj začel sušiti, ter vse skupaj nesite na Kmetijsko-nadzorništvo ali še bolje na Rastlinozdravstveno opazovalnico (Osservatorio fitopatologico), da stvar pregledajo in Vam dajo potrebna navodila. Najbrž se je v špargljevi pojavila korenska gniloba špargljev, ki jo povzroča glivica fusarium. Skoraj gotovo Vam bodo svetovali, da morate vse posušene grmiče skrbno izkopati in jih vreči na ogenj ter zemljo razkužiti z železno galico (solfato di ferro) ali mogoče tudi z modro galico.

ŽENSKI KOTIČEK

CENENE TORTE

Kavina torta: Vzemimo 28 dkg surovega masla, ki ga mešamo s 14 dkg sladkorja in počasi dodajamo po 1 rumenjaka. Zmes s 6 rumenjaki mešamo ¾ ure; posebej pa stolčemo sneg in, ko je dovolj trd, mu dodamo nekaj sladkorja; nato dodamo še 24 dkg zmletih orehov, 28 dkg moke ter sneg in vse skupaj narahlo pomešamo, stresemo v model ter pečemo 1 uro. Ohlajeno torto razrežemo čez polovico in jo namažemo z nadevom: 5 dkg masla, 10 dkg sladkorja in žlico prave kave. Torto nato navlažimo s skodelico vode in raztopljenim sladkorjem ter s skodelico prave kave. — **Mandeljnova torta:** Vzemimo 12 dkg masla, 3 rumenjake, 12 dkg sladkorja ter dodamo 10 dkg v pečici zarumenelih in zmletih mandeljnov. Narahlo primešamo trd sneg iz 3 beljakov in 10 dkg moke. Torto pečemo ¾ ure. Polijemo jo nato še z naslednjo kremo: 8 dkg čokolade, nekaj žlic mleka, sladkor in nekaj smetane.

DROBNI NASVETI

- Da bodo kozarci in steklenice čiste, pustite v njih dva dni usedlino črne kave in jih nato dobro izperite z mrzlo vodo.
- Mastne madeže na kuhinjskih posodah lahko očistite z vodo, v kateri se je kuhl krompir.
- Belo perilo, ki dolgo ni v rabi, moraš zaviti v moder papir, ker bo drugače porumenelo.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša
 Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

drolitino in če mi ne bo čez pol ure slabo, bomo sedli h kosilu.«

Pred izbuljenimi očmi tovarišev je odrezal kos salame, odlomil kosček kruha in je oboje pazljivo ogledoval pod lučjo, preden se je odločil, da čene kaj v usta. Poskusil je tudi sir; zavedal se je, da se morda žrtvuje zanj, a se je vendar sramoval; čes da je sam, oni ga pa gledajo s poželjivimi očmi. Poteklo je pol ure; dolge in neskončne, preden je ugotovil, da jestvine niso zastrupljene.

Sedli so k mizi ter tiho in pazljivo použili borno kosilo.

»Zdaj vsaj vemo, da imamo prijatelja na krovu.« je pripomnil Willing ter si brisal usta z robcem. »Bržkone je kak Kitajec,« je nadaljeval. »Ste ga morda videli?«

»Ni Kitajec, je črnc,« je odgovoril Clifford.

Ko so potolažili prvo lakoto, so se strinjali z Ivanko in shranili nekaj kosčkov za poznejšo silo. Na Lynnovo prošnjo se je dekletko zopet umaknilo v sosednjo sobo, da se odpočije. Zato ni slišala naglih udarcev na skrivna vrata. Niso pa ušli Cliffordu, ki je vedno prisluškoval ter je po prstih stekel, da jih odpre.

Na pragu se je pokazal črni komisar, ki je potihoma in z vsakdanjim glasom razlagal: »So že vsi pijani. Morda se bo komu zljubilo, da vas pride obiskat. Pazite dobro! Bodite pripravljeni! Ko bo udarilo šestkrat, bom prišel in tedaj, če boste hoteli...« »Če bomo hoteli... kaj?«

Črnc se je odvil in je napel ušesa proti temi, nato je dejal: »Bom povedal... spoprijeti se in se boriti, to mi že gre, toda ubiti človeka za hrbotom, ne, to ni prav; sem hotel povedati.«

»Pa koga so umorili?«

Možak ni odgovoril, le naglo se je obrnil in zginil v temi. Minilo je dobre pol ure, preden se je spet vrnil.

»Službujoči častnik...« je zašepetal. »Če me zaloti... nesrečni Hakil...« Zmuznil se je v sobo in je nadaljeval: »Tako je, da jaz in kapitan, ki sva rojaka, imava dovolj vsega tega! Tako ne more več iti dalje! Veste, da tistega, katerega so prinesli na krov obenem z dekletom...«

»Nartha?« se je preplašil Lynne.

Oni je prikimal in je jezno rekel: »Zakaj je to storil, se sprašujem! Kar na lepem ga ubijejo! S steklenico po glavi, pa je konec; potem pa v morje z njim, kot da bi bil vreča smeti...«

Clifford je kar obnemel. Črni je pa spet prislušnil ter povzel: »Torej, kakor sem rekel, ko bo zvon odbil šesto, bo kapitan ukazal spustiti veliko šalupo. Na dvojico naših se lahko zanesemo. Vi se boste spustili po vrvi in boste rešeni... toda dekletko, kako se bo rešilo?«

»O, kar mirni bodite! Se bo že znašla prav dobro!«

Komisar se je zopet zmuznil skozi vrata in že ga ni bilo več. Lynne si je ustvaril sliko o položaju. Dokler sta na Fing-Hoja vplivala Legat in Spedwell, ki sta bila sicer lumpa, a sta še vedno imela nekaj človeškega čuta v sebi, se je »vladar sveta« še nekoliko obvladoval? Sedaj pa, ko je čutil, da ga nihče več ne ovira, je zgubil sleherno mero in se je prepustil maščevalnim, prav živalskim občutkom.

Ure pričakovanja so se zdele ujetnikom prav neskončne. Sedeli so na postelji tesno drug ob drugem, ne da bi spregovorili besedico. Bali so se, da bi preslišali dogovorjeno znamenje ali da bi jih razbojniki ne presenetili. Od časa do časa so se spogledali, kakor da hočejo iskati v tovarišu poguma. Clifford je pogledoval na uro in si jo pritiskal na uho, da se prepriča, da ne stoji.

(Dalje)